

SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNU

KANUN NUMARASI

: 5510

KABUL TARİHİ

: 31/5/2006

YAYIMLANDIĞI RESMÎ GAZETE

: TARİH: 16/6/2006 SAYI: 26200

YAYIMLANDIĞI DÜSTUR

: TERTİP: 5 CİLT: 45



AKADEMİK

MADDE 17

DOÇ. DR. İLKE GÜRSEL

ÖDENEK VE GELİRLERE ESAS TUTULACAK GÜNLÜK KAZANÇ
MADDE 17- (Değişik birinci fıkra:15/4/2021-7316/9 md.) İş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerinde verilecek ödeneklerin veya bağlanacak gelirlerin hesabına esas tutulacak günlük kazanç; iş kazasının olduğu, meslek hastalığında ise iş göremezliğin başladığı tarihten önceki oniki aydaki son üç ay içinde; analık ve hastalık halinde ise iş göremezliğin başladığı tarihten önceki oniki aydaki 80 inci maddeye göre hesaplanacak prime esas kazançlar toplamının, bu kazançlara esas prim ödeme gün sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanır. Ancak, iş göremezliğin başladığı tarihten önceki son bir yıl içerisinde 180 günden az kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olanlara hastalık ve analık halinde ödeneğe esas tutulacak günlük kazanç, iş göremezliğin başladığı tarihteki günlük prime esas kazanç alt sınırının iki katını geçemez¹.

Oniki aylık dönemde çalışmamış ve ücret almamış olan sigortalı, çalışmaya başladığı ay içinde iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle iş göremezliğe uğrarsa verilecek ödeneklerin veya bağlanacak gelirlerin hesabına esas günlük kazanç; çalışmaya başladığı tarih ile iş göremezliğinin başladığı tarih arasındaki

¹ Anayasa Mahkemesinin 1/2/2024 Tarihli ve E: 2021/61, K: 2024/31 Sayılı Kararı ile bu fıkranın birinci cümlesinde yer alan "...hastalık ve analık..." ve "...analık ve hastalık halinde ise iş göremezliğin başladığı tarihten önceki oniki aydaki..." ibareleri ile ikinci cümlesi iptal edilmiştir. Kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra (21/12/2024) yürürlüğe gireceği hüküm altına alınmıştır.

sürede elde ettiği prime esas günlük kazanç toplamının, çalıştığı gün sayısına bölünmesi suretiyle; çalışmaya başladığı gün iş kazasına uğraması halinde ise aynı veya emsal işte çalışan benzeri bir sigortalının günlük kazancı esas tutulur.

4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi gereği sigortalı sayılanların ödenek veya gelire esas günlük kazançlarının hesabında:

a) Prim, ikramiye ve bu nitelikteki arızı ödemeler dikkate alınmış ise ödenek ve gelire esas alınacak günlük kazanç, ücret toplamının ücret alınan gün sayısına bölünmesiyle hesaplanacak günlük kazanç, %50 oranında bir ekleme yapılarak bulunan tutardan çok olamaz.

b) İdare veya yargı mercilerince verilen karar gereğince yapılan ücret, ikramiye, zam, tazminat ve bu mahiyetteki ödemelerden, ödenek ve gelirin hesabına esas alınan (...) ² dönemden önceki aylara ilişkin olanlar dikkate alınmaz.

Meslek hastalığı, sigortalının sigortalı olarak çalıştığı son işinden ayrıldığı tarihten bir yıl geçtikten sonra meydana çıkmış ise, günlük kazancı bu son işinden ayrıldığı tarih esas alınarak yukarıdaki fıkralara göre hesaplanır.

İş kazası ile meslek hastalığı sigortasından bağlanacak gelirle- re esas tutulacak aylık kazanç, yukarıdaki hükümlere göre hesaplanacak günlük kazancın otuz katıdır.

İLGİLİ MEVZUAT: 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası, Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, Sosyal Güvenlik Kurumu Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü-2016/21 Sayılı Genelge (Kısa Vadeli Sigorta Kolları Uygulamaları), 7316 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

KAYNAKÇA

Aslanköylü, R., (2010), *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi (Bağ-Kur Kanunu ile Karşılaştırmalı)*, Yetkin Yayınları, Ankara.

Aydın, İ., (2021), *İş Sağlığı ve Güvenliğinden Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk (Yargı Kararları ve İlgili Mevzuat)*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

² 15/4/2021 tarihli ve 7316 sayılı Kanunun 9 uncu maddesiyle, bu bentte yer alan "üç aylık" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

Caniklioğlu, N., (2006), "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısına G6re Kısa Vadeli Sigorta H6k6mleri", *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Cilt:1, Sayı:8, s. 50-92.

Elma, R., (2024), *6rnekler ve Uygulamalarla Sosyal G6venlik Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

G6zel, A.; Okur, A. R.; Caniklioğlu, N., (2021), *Sosyal G6venlik Hukuku*, Beta Basım, İstanbul.

Korkusuz, M. R.; Uğur S., (2022), *Sosyal G6venlik Hukuku*, Ekin Yayınevi, Bursa.

S6zer, A. N., (2023), *T6rk Sosyal Sigortalar Hukuku*, Beta Basım, İstanbul.

S6mer, H. H., (2023), *Sosyal G6venlik Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Tuncay, A. C.; Ekmekçi, 6.; G6lver, E., (2023), *Sosyal G6venlik Hukuku Dersleri*, Beta Basım, İstanbul.

Uşan, M. F.; Erdoğan, C., (2023), *İř ve Sosyal G6venlik Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

ANLATIM PLANI

GİRİş

I. İř KAZASI VE MESLEK HASTALIğI SİGORTASINDAN 6DENECEK 6DENEK İLE BAğLANACAK GELİRLERİN HESABINDA TEMEL ALINACAK G6NL6K KAZANÇ

A. 5510 Sayılı Kanun Madde 4/1, a Bendine G6re Sigortalı Olanlar Bakımından G6nl6k Kazanç

1. Temel Y6ntem
2. Sigortalının Birden Fazla İşyerinde Çalışması İhtimali
3. Hesaplama Açışından Dikkate Alınması Gereken Diğer Durumlar

B. 5510 Sayılı Kanun Madde 4/1, b Bendine G6re Sigortalı Olanlar Bakımından G6nl6k Kazanç

II. HASTALIK SİGORTASI İLE ANALIK SİGORTASINDAN SAğLANACAK GEÇİCİ İř G6REMEZLİK 6DENEğİNİN HESABINDA TEMEL ALINACAK G6NL6K KAZANÇ

A. 5510 Sayılı Kanun Madde 4/1, a Bendine G6re Sigortalı Sayılanlar Bakımından G6nl6k Kazanç

1. 15.04.2021 Tarihli ve 7316 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikten 6nceki D6nem
2. 15.04.2021 Tarihli ve 7316 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikten Sonraki D6nem

3. Anayasa Mahkemesinin 01.02.2024 Tarihli ve 2021/61 Esas – 2024/31 Karar Sayılı İptal Kararı ve Kararın Y6r6rl6k Tarihinden İtibaren Geçerli Olacak Uygulama

B. 5510 Sayılı Kanun Madde 4/1, b Bendine Göre Sigortalı Sayılanlar
Bakımından Günlük Kazanç
SONUÇ

GİRİŞ

Prime esas günlük kazancın hesabında esas alınacak ve alınmayacak kazançların neler olduğu sigortalıların çalışma biçimlerine göre tesis edilen esaslar çerçevesinde 5510 sayılı Kanun m. 80 hükmünde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Söz konusu madde doğrultusunda belirlenen prime esas günlük kazanç Kurumun kısa vadeli sigorta kollarından sigortalılara sağladığı geçici iş göremezlik ödeneği, sürekli iş göremezlik geliri ile ölüm geliri şeklindeki edimlerin hesaplanmasında belirleyici olmaktadır. Zira, 5510 sayılı Kanun m. 17’de her bir kısa vadeli sigorta türü bakımından öngörülen kazanç dönemlerine göre m. 80 çerçevesinde hesaplanacak prime esas kazançlarının prim ödeme gün sayısına bölünmesi suretiyle kısa vadeli sigorta kollarından verilecek ödeneklerin veya bağlanacak gelirlerin hesabına temel olacak günlük kazanç bulunmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, kısa vadeli sigorta kollarındaki parasal yardımların hesabı (maktu emzirme ödeneği ve cenaze ödeneği dışında) sigortalının günlük kazancının bulunmasına, günlük kazancın tespiti de sigortalının prime esas kazançlarının bilinmesine bağlıdır. Doktrinde örneğin 506 sayılı Kanun döneminde geçici iş göremezlik ödeneği açıklanırken, *Sosyal Sigortalar Kanununda öngörülen belirli bazı durumlarda kesilen geliri telifi amacıyla sigortalının prime esas kazancının belirli bir oranı* (bkz. 506 sayılı Kanun m. 88) *üzerinden yapılan ödeme* şeklinde yapılan tanımlama tam da bu bağlantıya dikkati çekmektedir³.

Madde 17’de ayrıca, m. 4/1, a bendine göre sigorta olanların ödenek veya gelire esas günlük kazançlarının belirlenmesinde prim, ikramiye gibi süreklilik arz etmeyen ödemeler ile idare ya da yargı kararı çerçevesinde yapılan ödemelerin hesaplamada hangi ölçüde dikkate alınacağı hükme bağlanmıştır. Sigortalının çalışmaya başladığı gün ya da ay içinde iş kazasına maruz kalması gibi uygulamada karşılaşılabilecek spesifik durumlar da göz ardı edilmemiş ve bu ihtimaller çerçevesinde ödenek ya da gelire esas günlük kazancın nasıl hesaplanacağı çözüme kavuşturulmuştur. Aşağıda, kısa vadeli sigorta kollarından ödenen ödenek ve gelirlerin hesabına esas günlük kazancın tespit yöntemlerine hükümde işaret edilen olasılıklar çerçevesinde değinilecektir.

Madde 17/1 hükmünde 15.04.2021 tarihli ve 7316 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla (7316 sayılı Kanunla) yapılan değişikliğin ardından hastalık sigortası ile analık sigortasından ödenen geçici iş göremezlik ödeneğine esas günlük kazancın hesap yönteminde iş kazası ve meslek hastalığından sağla-

³ Caniklioğlu, 2006: s. 87.

nan parasal edimlere esas günlük kazancın hesabına kıyasla önemli farklılıklar meydana gelmiştir. Anayasa Mahkemesi, söz konusu değişikliklerin iptali yönünde yapılan başvuruyu T.C. Anayasası m. 13 ve m. 60'a aykırılık olduğu gerekçesiyle kabul etmiştir. Karar gereğince 21.12.2024 tarihinden itibaren hastalık ve analık sigortasından ödenecek geçici iş göremezlik ödeneğine esas günlük kazancın hesabında 7316 sayılı Kanundan önceki döneme geri dönecektir. Anayasa Mahkemesi'nin güncel kararına konu olması sebebiyle, hastalık ve analık vaka türündeki günlük kazancın hesabında 7316 sayılı Kanun değişikliğinin yarattığı fiili durum önceki ve sonraki dönem bazında karşılaştırmalı olarak incelenecek ve böylece iptal kararının yürürlüğe girmesinin müstakbel sonuçları da somutlaştırılmaya çalışılacaktır.

I. İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞI SİGORTASINDAN ÖDENECEK ÖDENEK İLE BAĞLANACAK GELİRLERİN HESABINDA TEMEL ALINACAK GÜNLÜK KAZANÇ

A. 5510 Sayılı Kanun Madde 4/1, a Bendine Göre Sigortalı Olanlar Bakımından Günlük Kazanç

1. Temel Yöntem

Madde 17/1 gereğince, iş kazası veya meslek hastalığı hâlinde verilecek ödenek veya bağlanacak gelirlerin hesabına esas tutulacak günlük kazanç; *iş kazasının olduğu, meslek hastalığında ise iş göremezliğin başladığı tarihten önceki on iki aydaki son üç ay içinde madde 80'e göre hesaplanacak prime esas kazançlar toplamının, bu kazançlara esas prim ödeme gün sayısına bölünmesi* neticesinde ulaşılır.

Burada sözünü ettiğimiz hükmü genel bir formülle özetlemek gerekirse⁴,

Günlük kazanç = Son 12 Ay İçindeki Son 3 Ayda Bildirilen Toplam Prime Esas Kazanç (PEK) / Son 3 Ayda Bildirilen Toplam Prim Ödeme Gün Sayısı

Bu noktada işaret etmek gerekir ki, m. 17/1'de geçen "*iş kazasının olduğu, meslek hastalığı hâlinde ise iş göremezliğin başladığı tarihten önceki*" ifadesi uyarınca, günlük kazancın hesabında ödenek ya da gelirin ödenmesine neden olan vakianın gerçekleştiği aydaki prim gün sayısı ile prime esas kazanç dikkate alınmayacağından, hesaplama bir önceki aya ait verilerden başlanmalıdır⁵.

Örneğin, 2018 yılı Haziran ayında geçirdiği iş kazası sebebiyle hekimin verdiği rapor doğrultusunda yirmi gün istirahat eden m. 4/1, a kapsamındaki sigortalıya çalışmadığı günler için ödenen geçici iş göremezlik ödeneğinin hesabında 2018 Haziran ayına ait gün ve kazançlar dikkate alınmaz. Haziran ayından önceki ilk üç ay göz önünde bulundurulmak suretiyle aşağıda verilen prim gün sayıları ile kazançlar doğrultusunda geçici iş göremezlik ödeneğine esas günlük kazanç tespit edilir.

⁴ Elma, 2024: s. 244.

⁵ Elma, 2024: s. 243.

Aylar	Gün	Kazanç (TL)
2018-6	10	2.000
2018-5	20	4.000
2018-4	30	6.000
2018-3	10	2.000

Buna göre, geçici iş göremezlik ödeneğine esas günlük kazanç; 12.000 TL (Haziran ayından önceki son üç aya ilişkin kazanç toplamı) ÷ 60 gün (toplam gün sayısı) = 200,00 TL'dir.

Açıkladığımız şekilde bulunan günlük kazancın yatarak tedavilerde yarısı, ayaktan tedavilerde üçte ikisi, bir günlük geçici iş göremezlik ödeneğine tekkabül etmektedir (5510 sayılı Kanun m. 18/3). Toplam istirahat süresince verilecek ödenek ise, bir günlük geçici iş göremezlik ödeneği tutarı ile toplam istirahat süresinin (hastalık sigortasında ilk iki günden sonraki istirahat süresinin) çarpılması suretiyle bulunur.

İş kazası ve meslek hastalığı sigortasından bağlanacak sürekli iş göremezlik gelirine ya da ölüm gelirine (5510 sayılı Kanun m. 19 ve m. 20) temel olacak aylık kazanç belirlenirken de, m. 17 çerçevesinde hesaplanacak günlük kazancın otuz katı dikkate alınmalıdır (5510 sayılı Kanun m. 17/5).

2. Sigortalının Birden Fazla İşyerinde Çalışması İhtimali

Madde 4/1, a bendine göre sigortalı sayılanların iş kazası ve meslek hastalığı vaka türündeki ödeneğe ya da gelire esas tutulacak kazanç döneminde birden fazla işyerinde çalışması durumunda, günlük kazanç hesapları bakımından yine yukarıda açıklanan formül takip edilmelidir. Bununla birlikte, söz konusu ihtimal açısından SSİY m. 40/5'deki hükmün de göz önünde bulundurulması zaruridir. Şöyle ki, *sigortalının, aynı süre içinde aynı sigortalılık hâline tabi olacak şekilde birden fazla işyerinde çalışması hâlinde, üst sınır dikkate alınarak ilgili dönemdeki prime esas kazançlar toplamının, bir ay için otuz, toplamda doksan günü geçmemek üzere bu kazançlara esas prim ödeme gün sayısına bölünmesi suretiyle gelir ve ödeneğe esas günlük kazanç hesaplanır.*

Bu bağlamda, söz gelimi 15.05.2017 tarihinde istirahate ayrılan ve geçici iş göremezlik ödeneğine esas kazanç dönemi içinde iki ayrı işyerinde çalışan m. 4/1, a sigortalısının ödeneğe esas günlük kazancı farklı olasılıklar çerçevesinde irdelenebilir⁶. Buna göre,

⁶ Bu yöndeki örnekler için bkz. 2016/21 Sayılı Genelge, s. 46-47.

• **Örnek 1:**

A İŞYERİ		B İŞYERİ	
Gün	Kazanç	Gün	Kazanç
15	2.100	10	2.000
15	2.100	10	2.000
15	2.100	10	2.000

Her bir işyerinden bildirilen prim gün sayısı aylık bazda otuz günü ve dönemler toplamı doksan günü aşmıyor ve aylık kazanç toplamı ilgili yıl için resmi olarak belirlenen aylık kazanç üst sınırını geçmiyorsa, her bir aya ait kazançların birbirine eklenmesiyle bulunacak tutar toplam gün sayısına bölünmeli ve böylece ödeneğe esas günlük kazanç tespit edilmelidir. Örneğimize konu 2017 yılı için belirlenen aylık kazanç üst sınırının 13.331,40 TL olduğu göz önüne alınacak olursa,

$$\text{Günlük Kazanç} = \frac{[(2.100+2000)+(2.100+2.000)+(2.100+2.000)]}{[(15+10)+(15+10)+(15+10)]} = \frac{12.300}{75}$$

= 164,00 TL olur.

• **Örnek 2:**

A İŞYERİ		B İŞYERİ	
Gün	Kazanç	Gün	Kazanç
30	1.800	30	2.000
30	1.800	30	2.000
30	1.800	30	2.000

Sigortalının tabloda olduğu gibi her bir işyerinde otuz gün çalışması durumunda da, ödeneğe esas günlük kazanç bulunurken SSIY m. 40/5'deki hüküm uygulanır. Buna göre, ilgili yıl için ilan edilen aylık kazanç üst sınırının aşılması koşuluyla (ki aşılması durumunda ilgili üst sınır esas alınır) her bir işyerinden elde edilen kazançlar toplamının her bir ay için sadece 30 gün ve toplamda 90 güne bölünmesi neticesinde ödeneğe esas günlük kazanç hesaplanır.

$$\text{Günlük Kazanç} = \frac{[(1.800+2000)+(1.800+2.000)+(1.800+2.000)]}{(30)+(30)+(30)} = \frac{12.300}{90}$$

= 126,67 TL'dir.

3. Hesaplama Açısından Dikkate Alınması Gereken Diğer Durumlar

Çalışmaya başladığı ay içinde iş kazası ya da meslek hastalığı nedeniyle iş göremezliğe maruz kalan sigortalının ödemeye esas günlük kazancı hesaplanırken m. 17/1'deki kuralın işletilmesi mümkün olmayacaktır. Zira, çalışmaya başladığı ay içinde iş göremezlik riski ile karşı karşıya kalan sigortalının m. 17/1'de arananın aksine son üç aylık dönemde çalışma ve dolayısıyla ücret alma olgusu gerçekleşmeyecektir. İşte, bu ihtimale özgü olarak, yasa koyucu sigortalının çalışmaya başladığı tarih ile iş göremezliğin başladığı tarih arasındaki sürede elde ettiği prime esas günlük kazanç toplamının çalıştığı gün sayısına bölünmesi suretiyle ödenek ya da gelire esas günlük kazancın bulunabileceğini kabul etmiştir (m. 17/2). Misal olarak, 2024 yılı Mart ayı başında çalışmaya başlayan ve on gün sonra iş kazasına uğrayan sigortalının ödenek ya da gelire esas olacak günlük kazancı tespit edilirken, on günlük prime esas kazanç toplamı çalışılan gün sayısı olan ona bölünecektir.

Sigortalının çalışmaya başladığı gün iş kazası geçirecek olması ihtimalinde ise, sigortalı ile aynı veya emsal işte çalışan benzeri bir sigortalının günlük kazancı temel alınarak hesaplama yapılmalıdır (m. 17/2).

Hükümde tamamen meslek hastalığına özgü bir olasılığı dikkate alan düzenlemeye de yer verilmiştir. Zira, meslek hastalığına neden olan dış etken iş kazasından farklı olarak sigortalının bünyesine yavaş yavaş tesir ettiğinden⁷, meslek hastalığı çalışma ilişkisi son bulduktan sonra dahi ortaya çıkabilmektedir. O hâlde, sigortalının çalışmakta olduğu son işinden ayrıldığı tarihten bir yıl geçtikten sonra meslek hastalığı ortaya çıkarsa, günlük kazanç sigortalının bu son işinden ayrıldığı tarih esas alınarak m. 17/4'den önce gelen fıkralara göre hesaplanır (m. 17/4). Hatırlanacağı gibi, 5510 sayılı Kanun m. 17/2 hükmünde iş kazası ya da meslek hastalığına dayalı iş göremezliğin sigortalının çalışmaya başladığı ay içinde gerçekleşmesi ihtimali düzenlenmiştir. Bu nedenle, sigortalının son işinden ayrıldıktan bir yıl sonra meslek hastalığına tutulması durumunda, günlük kazanç esasen m. 17/1 ve m. 17/3 çerçevesinde hesaplanmalıdır. Böylece, kural olarak sigortalının ödeneğe ya da gelire esas günlük kazancı, son işinden ayrıldığı tarihten önceki on iki ay içindeki son üç aya ilişkin prime esas kazançlar toplamının söz konusu üç ayda bildirilen prim ödeme gün sayısına bölünmesiyle tespit edilmelidir⁸.

İdare veya yargı mercilerince verilen karar doğrultusunda ödenen ücret, ikramiye, zam, tazminat ve bu mahiyetteki ödemeler arasında yer alıp da ödenek veya

⁷ Güzel ve diğ., 2021: s. 401; Tuncay ve diğ., 2023: s. 393; Korkusuz-Uğur, 2022: s. 272; Aydın, 2021: s. 63; Sümer, 2023: s. 156; Uşan-Erdoğan, 2023, s. 386.

⁸ Doktrinde *Aslanköylü* de m. 17/4'deki ihtimal gerçekleştiğinde, günlük kazancın sigortalının son işinden ayrıldığı tarih esas alınarak m. 17'nin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarına göre hesaplanacağını belirtmiştir. Bkz. *Aslanköylü*, 2010: s. 540; Buna karşılık, *Sözer*'e göre meslek hastalığı işten ayrıldıktan bir yıl sonra doğmuşsa, günlük kazanç bakımından işten ayrılma tarihindeki günlük kazanç esas alınmalıdır. Bu yönde bkz. *Sözer*, 2023: s. 380.

gelirin hesabına esas alınacak dönemden önceki aylara ilişkin olanlar m. 4/1, a sigortalısının günlük kazancının belirlenmesinde dikkate alınmaz (m. 17/3(b)). Görüldüğü gibi, idarenin yahut mahkemenin kararı neticesinde sigortalıya ödenen ücret, ikramiye, zam, tazminat ve benzeri nitelikteki ödemeler ödenek ya da gelire esas günlük kazancın hesabına belirli bir kural izlenerek ilave edilmektedir. Buna göre, hükümden sözü edilen ödemelerin iş kazasının olduğu tarihten, meslek hastalığında ise iş göremezliğin başladığı tarihten önceki on iki ay içindeki son üç ayda ödenip ödenmediği araştırılmalı, işaret edilen zaman dilimine denk gelenler prime esas kazanç toplamına eklenirken, kanunlar hesaba dâhil edilmemelidir.

İşveren tarafından m. 4/1, a sigortalısına yapılan prim, ikramiye niteliğindeki arızı ödemelerin ödenek ya da gelire esas günlük kazanç hesabında hangi oranda dikkate alınacağı sorusu yasa koyucunun m. 17 hükmünde özel olarak düzenlediği konular arasındadır. Hüküm, prim/ikramiye mahiyetinde süreklilik taşımayan ödemelerin dâhil olacağı bir hesaplamada günlük kazancın ulaşabileceği tutara bir üst sınır çizmektedir (m. 17/3(a)). Gerçekten de, yasa koyucu tarafından öngörüldüğü üzere, prim, ikramiye vasfı taşıyan arızı ödemelerin günlük kazanç bakımından dikkate alınması ihtimalinde *ödenek ve gelire esas alınacak günlük kazanç; ücret toplamının ücret alınan gün sayısına bölünmesiyle hesaplanacak günlük kazançta, %50 oranında bir ekleme yapılarak bulunan tutardan çok olamayacaktır*⁹.

Örneğin, 01.04.2016 tarihinde iş kazası geçirmesi nedeniyle istirahat raporu kullanan m. 4/1, a sigortalısına verilecek geçici iş göremezlik ödeneğine esas günlük kazanç hesaplanırken, hesap kalemleri arasında sigortalıya verilen prim/ikramiyenin de olduğu varsayılacak olursa hesaplama m. 17/3(a) hükmündeki yöntem takip edilerek yapılır.

Aylar	Gün	Kazanç (TL)	Prim/İkramiye
2016-1	4	400	-
2016/2	10	1.000	-
2016/3	1	100	2.000

Yukarıda iş kazasının gerçekleştiği 01.04.2016 tarihinden önceki üç aya ilişkin kazanç, ikramiye ve gün sayıları tablo hâlinde verilmiştir. Buna göre, sigortalının bu üç ayda hak ettiği ücretler toplamının (400 TL + 1000 TL + 100 TL = 1.500 TL) ücret alınan toplam gün sayısına (4 + 10 + 1 = 15 gün) bölünmesi durumunda günlük kazanç 100 TL olacaktır. Öte yandan, 2016 yılı Mart ayında sigortalıya ödenen 2.000 TL tutarındaki prim/ikramiye niteliğindeki ödemenin de belirli bir miktarda hesaba eklenmesi gerekecektir. Bu noktada önem arz eden husus, prim/ikramiye ilave edilse dahi günlük

⁹ Söz konusu hükmün primler ve ödenekler arasında gözetilmesi gereken nimet-külfet dengesine aykırı olduğu yönündeki eleştiri için bkz. Canikioğlu, 2006: s. 86.

kazanç açısından tespit edilecek tavanın üstüne çıkılmamasıdır. Bu bağlamda örneğimize geri dönecek olursak, ödeneğe esas günlük kazançta üst sınırimız; ücretler toplamının ücret alınan gün sayısına bölünmesiyle elde ettiğimiz 100 TL'nin %50 oranında arttırılmasıyla bulunan 150 TL'dir. Dolayısıyla, 2.000 TL'lik prim/ikramiyenin ekleneceği kazançlar toplamının prim ödeme gün sayısına bölünmesiyle bulunacak tutar, hiçbir şekilde 150 TL'yi geçmemelidir. Hâlbuki, ücretler toplamına (1.500 TL'ye) prim/ikramiye tutarının (2.000 TL'nin) eklenmesiyle bulunacak meblağın (1.500 TL + 2.000 TL = 3.500 TL) prim ödeme gün sayısı olan on beşe bölünmesi (3.500 TL ÷ 15 gün) durumunda 233.33 TL olarak hesaplanacak günlük kazanç, somut örneğimizde üst sınır olan 150 TL'nin üstündedir. Bu sebeple, sigortalının ödeneğe esas günlük kazanç miktarı bakımından yalnızca 150 TL dikkate alınabilecektir¹⁰.

B. 5510 Sayılı Kanun Madde 4/1, b Bendine Göre Sigortalı Olanlar Bakımından Günlük Kazanç

Madde 4/1, b bendi gereğince sigortalı sayılanların sabit bir geliri olmadığından aylık prime esas kazançları, 5510 sayılı Kanun m. 82'ye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırı ile üst sınırı arasında kalmak şartı ile kendileri tarafından beyan edilen günlük kazançlarının otuz katı olarak kabul edilmektedir (5510 sayılı Kanun m. 80). Dolayısıyla, söz konusu sigortalılara iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından ödenecek ödenek veya gelire esas günlük kazanç, bu sigortalıların kendileri tarafından beyan edilen günlük kazançları doğrultusunda tespit edilmektedir¹¹. Öte yandan, m. 4/1, b bendine göre sigortalılığın başladığı ay içinde sigortalının iş kazasına maruz kalması veya meslek hastalığı neticesinde iş göremezliğinin başlaması ihtimaline iş kazasının olduğu veya meslek hastalığı nedeniyle iş göremezliğinin başladığı tarihten önce günlük kazancına yönelik olarak sigortalının herhangi bir beyanda bulunmamış olması ihtimali eklenebilir. Bu durumda, iş kazası ve meslek hastalığı hâlinde yapılacak parasal yardımların hesabında 5510 sayılı Kanun m. 82'ye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırı göz önünde bulundurulmalıdır¹².

¹⁰ Açıklanan örnek ve benzerleri için bkz. 2016/21 Sayılı Genelge, s. 45-46; Elma, 2024: s. 249-250

¹¹ Sözer, 2023: s. 380; Sümer, 2023: s. 165; Elma, 2024: s. 253; 2016/21 Sayılı Genelge, s. 45.

¹² Bu yönde bkz. Elma, 2024: s. 253.

II. HASTALIK SİĞORTASI İLE ANALIK SİĞORTASINDAN SAĞLANACAK GEÇİCİ İŞ GÖREMEZLİK ÖDENEĞİNİN HESABINDA TEMEL ALINACAK GÜNLÜK KAZANÇ

A. 5510 Sayılı Kanun Madde 4/1, a Bendine Göre Sigortalı Sayılanlar Bakımından Günlük Kazanç

7316 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla 2021 yılında gerçekleştirilen değişiklik ile hastalık veya analık vaka türünden sağlanacak parasal edimlere esas günlük kazancın hesap yöntemi tadil edilmiştir. Söz konusu düzenlemeler, hastalık veya analık hâlinde sigortalıya ödenecek ödeneklerin miktarında belirli bir gerilemeye neden olmuştur. Anayasa Mahkemesi'nin 01.02.2024 tarihli ve 2021/61 Esas – 2024/31 Karar sayılı kararı (R.G. Tarih-Sayı: 21.03.2024-32496) ile ödenek miktarında düşüşe yol açan m. 17/1'deki değişiklikler iptal edilmiş ve kararın yürürlüğü 21.12.2024 tarihine bırakılmıştır. Hastalık sigortası ile analık sigortasından verilecek geçici iş göremezlik ödeneğine esas günlük kazancın hesabında yaşanan bu gelişmeler aşağıda üç ayrı zaman dilimi dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

1. 15.04.2021 Tarihli ve 7316 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikten Önceki Dönem

7316 sayılı Kanun değişikliğinden önce, iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından yapılan parasal yardımlara esas günlük kazancın hesap yöntemi ile hastalık ve analık sigortasından ödenen ödeneklere esas günlük kazancın tespit yöntemi özdeşti. Dolayısıyla, hastalık sigortasından ya da analık sigortasından sigortalıya ödenecek geçici iş göremezlik ödeneğine esas günlük kazanç bulunurken, iş kazası ve meslek hastalığı vaka türündeki günlük kazancın hesabı için yukarıda açıkladığımız aritmetiksel formüle başvurulmaktaydı. Örneğin, 01.04.2021 – 10.04.2021 tarihleri arasında geçirdiği hastalık sebebiyle istirahat raporu alan m. 4/1, a sigortalısının geçici iş göremezlik ödeneğine esas günlük kazancı, *hastalık sonucunda iş göremezliğin başladığı tarihten önceki on iki aydaki son üç ayın* (başka bir deyişle, 2021 Mart, Şubat ve Ocak aylarına ait) *80. maddeye göre belirlenecek prime esas kazançlar toplamının, bu kazançlara esas prim ödeme gün sayısına bölünmesi* suretiyle hesaplanmaktaydı¹³.

Aylar	Gün	Kazanç (TL)
2021-3	30	5.700
2021-2	15	2.850
2021-1	10	1.900

¹³ Analık hâlinde de doğumun gerçekleştiği tarihten önceki on iki ay içindeki son üç ayın verileri dikkate alınmaktaydı.

$$\text{Günlük kazanç} = \frac{5.700 + 2.850 + 1.900 \text{ (TL)}}{30 + 15 + 10 \text{ (gün)}} = \frac{10.450}{55} = 190 \text{ TL'dir.}^{14}$$

2. 15.04.2021 Tarihli ve 7316 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikten Sonraki Dönem

15.04.2021 tarihli ve 7316 sayılı Kanun (R.G. Tarih-Sayı: 22.04.2021-31462) madde 9 hükmü ile 5510 sayılı Kanun madde 17/1'deki düzenleme hastalık sigortası ile analık sigortası bakımından değiştirilmiş ve madde 17/3(b)'de yer alan "üç aylık" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır. Söz konusu değişiklikler Resmi Gazetenin yayım tarihi olan 22.04.2021'den başlayarak yürürlük kazanmıştır (7316 sayılı Kanun m. 14/1(ç)). İşaret ettiğimiz bu değişikliklerin ardından iş kazası ve meslek hastalığından ödenen parasal yardımlara esas günlük kazancın hesap yöntemi muhafaza edilirken, hastalık veya analık vaka türündeki günlük kazancın hesabı hakkında farklı esaslar benimsenmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal kararının 21.12.2024 tarihi itibarıyla yürürlüğe girecek olması nedeniyle hâlen mevcudiyetini koruyan düzenlemeye göre, *hastalık ve analık hâllerinde verilecek ödeneklerin hesabına esas tutulacak günlük kazanç; analık veya hastalık sebebiyle iş göremezliğin başladığı tarihten önceki on iki aya ilişkin 80. madde çerçevesinde belirlenecek prime esas kazançlar toplamının, bu kazançlara esas prim ödeme gün sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanır. Ancak, iş göremezliğin başladığı tarihten önceki son bir yıl içerisinde yüz seksen günden az kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olanlara hastalık ve analık hâlinde ödeneğe esas tutulacak günlük kazanç, iş göremezliğin başladığı tarihteki günlük prime esas kazanç alt sınırının iki katını geçemez* (5510 sayılı Kanun m. 17/1 cümle 1-2).

7316 sayılı Kanunla 5510 sayılı Kanun m. 17/1 hükmünde gerçekleştirilen değişikliğin sigortalılar nezdindeki sonuçlarını daha net kavrayabilmek için değişiklikten önceki ve sonraki zaman dilimini karşılaştıran örnekler üzerinde durulması faydalı olacaktır¹⁵.

• Örnek 1:

22.04.2021 – 08.05.2021 tarihleri arasında hastalığı nedeniyle istirahat raporu düzenlenen m. 4/1, a bendi kapsamındaki sigortalının geçici iş göremezlik ödeneği için 7316 sayılı Kanunla değişik m. 17/1 hükmü dikkate alınır. Aşağıda görülen tablo gereğince,

Aylar	Gün	Kazanç (TL)
2021-3	20	4.800
2021-2	10	2.400

¹⁴ Bkz. 2016/21 Sayılı Genelge, s. 48-49.

¹⁵ Örnekler için bkz. Elma, 2024: s. 245-246; 2016/21 Sayılı Genelge, s. 48-49.

2021-1	30	7.200
2020-12	10	1.920
2020-11	30	5.760
2020-10	30	5.760
2020-9	20	3.840
2020-8	30	5.760
2020-7	30	5.760
2020-6	30	5.760
2020-5	10	1.920
2020-4	30	5.760

Günlük kazanç = $\frac{\text{Son 12 Ayda Bildirilen Toplam Prime Esas Kazanç (PEK)}}{\text{Son 12 Ayda Bildirilen Toplam Prim Ödeme Gün Sayısı}}$

21.12.2024 tarihine kadar hâlihazırda hastalık ya da analık vaka türündeki günlük kazancın hesabı için kullandığımız söz konusu formül gereğince, somut olayda hastalık sebebiyle iş göremezliğin başladığı 2021 Nisan ayından önceki on iki aylık prime esas kazanç toplamı olan 56.640 TL'nin on iki aylık prim ödeme gün sayısı toplamı olan iki yüz seksene bölünmesi (56.640 TL ÷ 280 gün) hâlinde günlük kazanç 202,29 TL olarak bulunur. Ne var ki, 7316 sayılı Kanun değişikliğinden önceki günlük kazanç formülü üzerinden bir hesaplama yapılırsa, hastalık vaka türündeki günlük kazanç; hastalık sebebiyle iş göremezliğin başladığı 2021 Nisan ayının öncesine isabet eden son üç aylık prime esas kazanç toplamının söz konusu üç aylık prim ödeme gün sayısı toplamına bölünmesi neticesinde tespit edilecekti. Rakamsal olarak ifade etmek gerekirse, 14.400 TL'nin (4.800 TL + 2.400 TL + 7.200 TL) altmışa (20 gün + 10 gün + 30 gün) bölünmesiyle günlük kazanç tutarı olarak (14.400 TL ÷ 60 gün) 240 TL'ye ulaşılabilecekti. Görüldüğü gibi, kanun değişikliği sonrasında hastalık ya da analık vaka türünde sigortalıya ödenen geçici iş göremezlik ödeneğine esas günlük kazanç miktarında düşüş yaşanmıştır. Bir günlük kazanç miktarındaki bu eksilme, hâliyle sigortalının hak kazanacağı geçici iş göremezlik ödeneğinin miktarını da negatif yönde etkilemiştir.

• **Örnek 2:**

01.11.2020 tarihinde çalışmaya başlayan ve 22.04.2021 tarihinde doğum öncesi analık iznine ayrılan m. 4/1, a sigortalısının son bir yılda bildirilen prim ödeme gün sayısı yüz elli gündür. Sigortalının işyerinde çalışmaya başladığı 2020 Kasım ayı ile analık hâli neticesinde oluşan iş göremezliğin başladığı 2021 Nisan ayına kadar bildirilen kazanç ve gün bilgileri şu şekildedir:

Aylar	Gün	Kazanç (TL)
2021-3	30	9.600
2021-2	30	9.600
2021-1	30	9.600
2020-12	30	8.500
2020-11	30	8.500

Somut olayımızda, sigortalı adına iş göremezliğin başladığı 2021 Nisan ayından önceki son bir yıl içinde yüz seksen günden daha az (örneğinizde yüz elli gün) kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olduğundan, analık vaka türündeki günlük kazanç bakımından 7316 sayılı Kanunla değişik 5510 sayılı Kanun m. 17/1 cümle 2 hükmü uygulanmalıdır. Düzenlemeye göre, sözü edilen ihtimalde ödeneğe esas günlük kazanç, *iş göremezliğin başladığı tarihteki günlük prime esas kazanç alt sınırının iki katını geçemez*. Demek oluyor ki, iş göremezliğin başladığı tarihten önceki son bir yıl içinde yüz seksen günden daha az prim bildirilmesi ihtimalinde günlük kazanç açısından 7316 sayılı Kanunla getirilen üst sınır, sigortalıların hastalık ya da analık vaka türündeki günlük kazancının ve dolayısıyla günlük kazanç üzerinden hesaplanan geçici iş göremezlik ödeneği miktarının daha çok eksilmesine neden olmuştur.

Söz konusu tespitimizi sayısal olarak ortaya koymak gerekirse, bu sigortalının analık sigortasından hak kazanabileceği geçici iş göremezlik ödeneğine esas günlük kazanç;

- 7316 sayılı Kanun değişikliğinden önce olsaydı, 28.800 TL'nin (2021 yılı Mart, Şubat ve Ocak ayları için bildirilen prime esas kazanç toplamının) son üç aylık prim ödeme gün sayısı toplamı olan doksana bölünmesiyle bulunacak 320 TL olurdu.
- 7316 sayılı Kanun değişikliğinden sonra ise, sigortalının ödeneğine esas günlük kazanç açısından tesis edilen üst sınırın aşılmasında kuralına uyulması gerekmektedir. Buna göre, örneğimizin geçtiği 2021 yılı prime esas kazanç alt sınırı (günlük) 119,25 TL'dir. 5510 sayılı Kanun m. 17/1 c.2 uyarınca, ödeneğe esas günlük kazanç hiçbir şekilde 119,25 TL'nin iki katı olan 238,50 TL'yi geçemez. Hâlbuki, sigortalı adına iş göremezliğin başladığı tarihten önceki aylara ilişkin kazançlar birbirine eklenip prim ödeme gün sayısı toplamına bölünse sigortalının ödeneğe esas günlük kazancı 305,33 TL ($45.800 \div 150$) olarak hesap edilecekti. Kanun değişikliği ile gelinen son durumda, sigortalının ödeneğe esas günlük kazancı 305,33 TL rakamına ulaşabilecekken, m. 17/1 c.2 gereği 238,50 TL üst sınırını geçmemektedir.

3. Anayasa Mahkemesinin 01.02.2024 Tarihli ve 2021/61 Esas – 2024/31 Karar Sayılı İptal Kararı ve Kararın Yürürlük Tarihinden İtibaren Geçerli Olacak Uygulama

5510 sayılı Kanun m. 17 hükmünün değiştirilen 1. fıkrasının ve 3. fıkra (b) bendinde evvelce yer alan “üç aylık” ibaresinin madde metninden çıkarılmasının Anayasaya aykırılığı ileri sürülerek Anayasa Mahkemesi’nden iptali talep edilmiştir. 01.02.2024 tarihli ve 2021/61 Esas – 2024/31 Karar sayılı karara konu olan bu talepler, Anayasa Mahkemesi tarafından ayrı ayrı incelemeye karara bağlanmıştır (bkz. R.G. Tarih-Sayı: 21.03.2024-32496).

İptal talebinin gerekçesi olarak, m. 17/1 c.1’deki değişiklikte sosyal risklere göre günlük kazanç hesaplama yönteminin farklılaştırılmasının ardından iş kazası ve meslek hastalığı vaka türüne kıyasla hastalık ya da analık hâllerinde sigortalının hak kazanabileceği geçici iş göremezlik ödeneği miktarının azalacağı üzerinde durulmuştur. Nitekim, kısa vadeli sigorta kollarının güvence altına aldığı sosyal riskler karşısında sigortalılar aynı ölçüde sosyal güvenlik hakkından faydalanma ihtiyacına sahip olsalar da yapılan kanun değişikliği ile hastalık ya da analık vaka türünde sigortalının dezavantajlı bir konuma getirildiği, bunun sigortalılar arasında ayrımcılığa neden olduğu ve yine son bir yılda yüz seksen günden daha az kısa vadeli sigorta priminin bildirilmiş olması durumunda sigortalının hastalık ya da analık sigortasından verilecek ödeneye esas günlük kazancı bakımından tavan uygulamasına geçilmesine yol açan m. 17/1 c.2’deki düzenlemenin eşitlik ilkesine aykırılık teşkil ettiği ileri sürülmüştür¹⁶.

(i) Anayasa Mahkemesi ilk olarak m. 17/1’e yönelik talebi ele almış ve bu talebi de iki başlık altında incelemiştir. Madde 17/1’de hastalık ya da analık vaka türündeki günlük kazancın hesaplama şekline ilişkin değişiklikleri inceleyen Yüksek Mahkeme, söz konusu değişikliklerin ölçülülük ilkesine aykırılığı olduğu ve sosyal güvenlik hakkını zedelediği sonucuna varmıştır. Esasen Yüksek Mahkeme, 7316 sayılı Kanunla yapılan değişikliğin gerekçesine¹⁷ değinerek sahte sigortalılık yapılması ve ödeneye esas günlük kazançla ilgili üç aylık dönemin daha yüksek gösterilmesi suretiyle yüksek geçici iş göremezlik ödeneklerine hak kazanılması yönündeki uygulamaların önüne geçmek üzere söz konusu kanun değişikliğine gidilmesinde kamu yararı olduğunu

¹⁶ Bkz. AYM 01.02.2024 E. 2021/61 K. 2024/31, R.G. Tarih-Sayı: 21.03.2024-32496, par. 43.

¹⁷ Madde 12: “Geçici iş göremezlik ödeneği hesaplanırken, ödeneye esas kazanç sigortalının son 3 aydaki ortalama kazancına göre belirlenmektedir. Sahte sigortalılık yapılarak ve ödeneye esas kazanç ilgili üç aylık dönemde daha yüksek gösterilerek yüksek geçici iş göremezlik ödenekleri alınabilmektedir. Düzenleme ile hastalık ve analık sigortasından ödenecek olan geçici iş göremezlik ödeneğine esas günlük kazancın hesabında dikkate alınan üç aylık dönemin on iki aya çıkarılması ve belirli bir prim ödeme gün sayısı şartını sağlamayan sigortalılara ödenek tutarında üst limit belirlenmesi suretiyle fazla ödenek ödenmesinin engellenmesi amaçlanmıştır.” Madde gerekçesi için bkz. <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d27/c069/tbmm27069071ss0254.pdf>.

kabul etmekle birlikte, bu değişiklik ile sosyal güvenlik hakkına getirilen sınırlamanın aynı zamanda ölçülülük ilkesine uyumlu olması gerektiğini de vurgulamıştır. Nitekim, uygulamada karşılaşılan usulsüzlüklerin etkin bir denetimle ortaya çıkarılabilmesi ve yersiz ödemelerin geri alınabilmesi gibi daha hafif sınırlamalar varken hastalık ya da analık vaka türündeki günlük kazancı ve dolayısıyla geçici iş göremezlik ödeneği miktarını azaltacak yönde sınırlamaya gidilmesinin ölçülülük ilkesinin bir alt ilkesi olan gereklilik ilkesine aykırılık teşkil ettiğine işaret etmiştir. Ayrıca söz konusu kanun değişikliğinde sistemi kötüye kullanan sigortalılar ile kurallara uygun davrananları birbirinden ayırmaya yönelik güvenceler tesis edilmediğinden ve kurallara uyan sigortalılara mali olarak aşırı külfet yüklendiğinden orantılılık ilkesinin de ihlal edildiğini belirtmiştir. Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesi m. 17/1 c.1'de ve c.2'de hastalık veya analık vaka türündeki günlük kazancın hesaplama yöntemini değiştiren düzenlemelerin Anayasa m. 13 ve m. 60'a aykırı olduğuna ve iptalleri gerektiğine hükmetmiştir¹⁸. Hemen ekleyelim ki, söz konusu düzenlemelerin iptal edilmeleri nedeniyle oluşacak hukuksal boşluğun kamu yararını zedeleyeceği öngörülerek iptal kararının Resmi Gazetede yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra (21.12.2024 tarihinde) yürürlüğe girmesine karar verilmiştir.

(ii) İncelemekte olduğumuz başvuruda iptal talebi 5510 sayılı Kanun m. 17/1 hükmünün tümüne yöneltilmiş olduğundan, Anayasa Mahkemesi m. 17/1'deki iş kazası ve meslek hastalığı vaka türüne ilişkin günlük kazancın hesaplama yöntemini düzenleyen hükmü de incelemiş ve söz konusu düzenlemenin Anayasaya aykırı olmadığı kanaatine ulaşmıştır¹⁹.

(iii) Yüksek Mahkeme 5510 sayılı Kanun m. 17/3(b)'de yer alan "üç aylık" ibaresinin 7316 sayılı Kanunla kaldırılmasının Anayasaya aykırılığını değerlendirdiği bölümde ise, 7316 sayılı Kanun değişikliğiyle birlikte m. 17/1'de öngörülen sürelerin somut olayın özelliğine göre üç aylık ya da on iki aylık dönemler olmak üzere dikkate alınmaya başlandığını ifade etmiş ve bununla uyumlu olacak şekilde m. 17/3(b)'de evvelce yer alan "üç aylık" ibaresinin madde metninden 7316 sayılı Kanunla çıkarılmasının m. 17'nin 1. fıkrası ile anlam bütünlüğü sağlamaktan öte bir amaç taşımadığına, bu itibarla sosyal güvenlik hakkını sınırlamadığına ve iptaline gerek olmadığına karar vermiştir²⁰.

Yasa koyucu tarafından sosyal risk olduğu kabul edilen ve kısa vadeli sigortalıların çatısı altında güvence sağlanan hastalık ve analık vaka türüyle karşılaşan sigortalıların 7316 sayılı Kanunla yapılan değişikliğin ardından iş kazası ve meslek hastalığı hâllerine nazaran sosyal sigortadan elde edebileceği parasal kazanımlar miktar olarak azalmıştır. Yukarıda önemli noktalarına değindiği-

¹⁸ AYM karar metni, par. 57 vd.

¹⁹ AYM karar metni, par. 64-65.

²⁰ AYM karar metni, par. 66-67.

miz Anayasa Mahkemesi kararı, hastalık ya da analık hâlinde de sigortalının korunmaya değer sosyal güvenlik hakkının 7316 sayılı Kanunla konulan gereklilikten uzak ve orantılı olmayan tedbirlerle ölçsüz şekilde sınırlandırılmış olduğunu açıklıkla ortaya koymuştur. Diğer yandan, 7316 sayılı Kanun değişikliğinin yarattığı sistem eşitlik ilkesine de aykırıdır. Sigortalılardan prime esas kazançları üzerinden aynı oranda kısa vadeli sigorta kolları primi tahsil edilse bile hastalık ya da analık riskine maruz kalanlar Kurumdan parasal edim talebinde bulunma aşamasına geldiklerinde 7316 sayılı Kanun ile m. 17'de gerçekleşen hesap kriterlerindeki değişiklikler neticesinde menfaatlerini daha az gözetilen bir sistemle karşı karşıya kalmışlardır.

Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal kararının 21.12.2024 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmesinin ardından, çalışmamızda yer verdiğimiz "7316 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikten Önceki Dönem"e dönülebilecek, böylece 7316 sayılı Kanunun yürürlük tarihi olan 22.04.2021 tarihinden önce olduğu gibi kısa vadeli sigorta kollarından ödenen ödeneğe ya da bağlanan gelire esas günlük kazançların hesabı bakımından sigorta türleri arasında bir ayırım olmaksızın aynı kurallar uygulanabilecektir. Başka bir deyişle, hastalık veya analık vaka türündeki günlük kazanç formülü ile iş kazası ve meslek hastalığı vaka türündeki günlük kazanç formülü arasında tekrar paralellik sağlanmış olacaktır. Bu açıdan 21.12.2024 tarihi itibarıyla hastalık sigortası ile analık sigortasından ödenecek geçici iş göremezlik ödeneğine esas günlük kazanç açısından çalışmamızda m. 4/1, a sigortalıları hakkında iş kazası ve meslek hastalığı vaka türündeki günlük kazanç hesabı hususunda yaptığımız açıklamalar²¹ hastalık sigortası ile analık sigortasının niteliğine uygun düştüğü ölçüde geçerli olacaktır. Örneğin, 5510 sayılı Kanun m. 17/2, m. 17/4 ve m. 17/5 doğrudan iş kazası ve meslek hastalığı sigortasına yönelik hükümler içerdiğinden, bu hükümler dışında kalan m. 17/1'in Anayasa Mahkemesinin iptal kararından sonra kavuşacağı güncel hâli ile m. 17/3(a) ve (b) bentlerinin hâlihazırdaki düzenlemeleri hastalık ve analık hâllerinde yapılacak günlük kazanç hesaplamalarında dikkate alınacaktır.

B. 5510 Sayılı Kanun Madde 4/1, b Bendine Göre Sigortalı Sayılanlar Bakımından Günlük Kazanç

Madde 4/1, b bendi kapsamındaki sigortalıların kısa vadeli sigorta kollarından ödenen parasal edimlerde prime esas günlük kazanç alt sınırı ile üst sınırı arasında kalmak şartıyla kendileri tarafından beyan edilen günlük kazanç miktarı önem arz ettiğinden, m. 4/1, b sigortalısının analığı hâlinde ödenecek geçici iş göremezlik ödeneğinde de söz konusu günlük kazanç tutarı temel alınır. 7316 sayılı Kanun değişikliği yukarıda da ifade edildiği gibi, olumsuz sonuçlarını bilhassa m. 4/1, a sigortalılarının hastalık ve analık vaka türündeki ödenekleri açısından doğurmuştur. Bununla birlikte, 7316 sayılı Kanunla m. 17/1'e ikinci cümle şeklinde eklenen ve ödeneğe esas tu-

²¹ Bkz. yuk. I, A, 1-3.

tulacak günlük kazanç miktarına üst sınır getiren hükmün yüksek tutarda prime esas günlük kazanç beyanında bulunmuş olan m. 4/1, b sigortalıları yönünden de olumsuz etkilerinin olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu açıdan m. 17/1 c.2'deki hükmün iptalinin, m. 4/1, b sigortalısının geçici iş göremezlik ödeneğinin hesabına da pozitif yansımaları olacaktır.

Hastalık riskinin ortaya çıkması durumunda ise günlük kazanç tutarı esas alınarak geçici iş göremezlik ödeneğinin hesaplanmasına mahal kalmamaktadır. Zira, 5510 sayılı Kanun m. 18'de hastalık hâlinde geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanacaklar arasında m. 4/I, b kapsamındaki sigortalılar sayılmadığından ve hastalık sigortasından parasal yardım olarak sadece geçici iş göremezlik ödeneğine hak kazanılabildiğinden, bu kapsamdaki sigortalıların hastalık sebebiyle geçici iş göremezlik ödeneği talep etmesi fiilen mümkün olamamaktadır²².

SONUÇ

Sigortalının prime esas kazançları üzerinden tespit edilen günlük kazanç, iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık ve analık sigortasından sağlanan (maktu emzirme ödeneği ile cenaze ödeneği hariç) parasal yardımların hesabında temel unsur olarak kullanılmaktadır. 2021 tarihli ve 7316 sayılı Kanunla 5510 sayılı Kanun m. 17'de yapılan değişikliklere kadar kısa vadeli sigorta kollarına dâhil tüm sigorta türleri açısından günlük kazanç aynı aritmetiksel formül ile hesaplanmaktaydı. Buna göre, ilgili sigorta türünün koruma altına aldığı riskin gerçekleştiği tarihten önceki on iki ay içindeki son üç aya ilişkin prime esas kazançlar toplamının prim ödeme gün sayısına bölünmesi suretiyle kısa vadeli sigorta kollarından sağlanan parasal edimlere esas günlük kazanç tutarına ulaşılmaktaydı. 7316 sayılı Kanunla m. 17/1 c.1'de yapılan değişiklik ve c.2'ye eklenen hüküm neticesinde ise hastalık ve analık vaka türündeki günlük kazancın hesap yöntemi değiştirilmiştir. Söz konusu düzenleme hastalık ve analık sigortasından yararlanan sigortalıların hak kazanacağı geçici iş göremezlik ödeneğine esas günlük kazancın miktar olarak azalmasına neden olmuş ve dolayısıyla hastalık ya da analık riskiyle karşı karşıya kalan sigortalıların parasal menfaatlerini zedelemiştir. Bu nedenledir ki, Anayasa Mahkemesi 01.02.2024 tarihli ve 2021/61 Esas – 2024/31 Karar sayılı kararı ile Nisan 2021'den bu yana uygulanmakta olan m. 17/1'deki değişiklikleri iptal etmiştir. Kararın 21.12.2024 tarihinde yürürlük kazanmasıyla birlikte kısa vadeli sigorta kollarından vadedilen parasal edimlere esas günlük kazancın hesap yönteminde bu kapsamdaki tüm sigorta türleri bakımından tekrar yeknesaklık sağlanabilecektir.

²² Sözer, 2023: s. 247; Tuncay ve diğ., 2023: s. 431; Centel, 2021: s. 244; Sümer, 2023: s. 186; Uşan-Erdoğan, 2023, s. 391.

KISALTMALAR

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu: 506 sayılı Kanun

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu: 5510 sayılı Kanun

7316 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun: 7316 sayılı Kanun

Anayasa Mahkemesi: AYM

Bölge Adliye Mahkemesi: BAM

Cümle: c.

Paragraf: par.

Resmi Gazete: R.G.

Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği: SSIY

Sosyal Güvenlik Kurumu Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2016/21 Sayılı Genelge (Kısa Vadeli Sigorta Kolları Uygulamaları): 2016/21 Sayılı Genelge

Yargıtay 21. Hukuk Dairesi: Y 21HD

Yargıtay 10. Hukuk Dairesi: Y 10HD



AKADEMİK SOSYAL GÜVENLİK PLATFORMU